

Voorlopige resultaten Kerkbalans 2009 en levend geld 2008 van een aantal gemeenten van de Protestantse Kerk in Nederland

1. Deelname aan Kerkbalans

Jaarlijks doen er zo'n 1.400 gemeenten van de Protestantse Kerk in Nederland mee aan de actie Kerkbalans. Een exact aantal is niet te geven. Niet alle gemeenten melden zich voor een bestelling van het folder- en ander materiaal dat jaarlijks voor Kerkbalans beschikbaar is. Het is bekend dat er verschillende gemeenten van een eigen folder gebruik maken. Om beter inzicht te krijgen is in het voorjaar van 2009 aan alle circa 1.750 gemeenten door de Raad voor de Plaatselijke Geldwerving een vragenformulier ter invulling toegezonden.

Door 528 gemeenten (circa 30 pct.) is dit formulier teruggezonden, waarvan de gegevens in onderstaande informatie verwerkt zijn. Deze 528 gemeenten omvatten 703.299 leden. Op basis van de ledenstatistiek van de SMRA begin 2009 met een totaal aantal van 2.149.136 personen, betekent dit dat deze informatie betrekking heeft op o.m. het geefgedrag van bijna 33 pct. van het totale ledental van de Protestantse Kerk in Nederland.

2. Analyse

De analyse van de gegevens van deze 528 gemeenten geeft aan dat het beeld van gemeenten waar de toezeggingen ten opzichte van vorig jaar stegen, gelijk bleven of daalden, er anders uitziet. Bij Kerkbalans 2008 was de situatie zo dat 73 pct. van die gemeenten een stijging liet zien, 23 pct. constateerde een daling, terwijl 4 pct. van de gemeenten gelijk bleef.

In 2009 is het beeld dat in 51 pct. van die gemeenten een stijging te zien was, 48 pct. een daling, terwijl 1 pct. van de gemeenten gelijk blijft.

3. Feitelijke situatie

Van deze 528 gemeenten kan gemeld worden dat zij voor Kerkbalans 2009 aan toezeggingen € 65.292.192 boekten tegen € 65.277.154 in 2008. Een zeer geringe stijging van € 15.038 ofwel 0,02 pct. De werkelijke opbrengst over 2008 bedroeg in deze 528 gemeenten € 67.165.332, zodat in deze gemeenten 2,9 pct. meer is gegeven dan aanvankelijk was toegezegd.

Zoals gesteld, bedraagt het ledental van deze 528 gemeenten per 1 januari 2009: 703.299, terwijl het ledental per 1 januari 2008 van deze gemeenten 715.313 bedroeg; een teruggang van 12.014 ofwel 1,7 pct. Het aantal toezeggers (d.w.z. een pastorale eenheid of huishouden) over 2008 bedroeg in deze gemeenten 304.872 die samen het bedrag van € 65.277.154 toezegden. Per toezegger komt dit neer op € 214,07. Voor 2009 bedraagt het aantal toezeggers 294.144, hetgeen een daling betekent van 10.728 ofwel 3,5 pct.

Wanneer de cijfers per huishouden of pastorale eenheid worden bekeken, dan blijkt dat:

- de gemiddelde toezegging in 2008 per adres € 214,07 bedraagt;
- de gemiddelde bijdrage in 2008 per adres neerkomt op € 224,53;
- de gemiddelde toezegging in 2009 per adres € 221,97 is.

Opmerkelijk is dat het aantal bijdragers in 2008 in deze categorie gemeenten t.o.v. het aantal toezeggers 5.742 lager is, ofwel 1,9 pct. De gemiddelde bijdrage per adres (€ 224,53) ligt 4,9 pct. hoger dan aanvankelijk begin 2008 was toegezegd (€ 214,07). Ondanks het feit dat in deze categorie gemeenten het aantal toezeggers 2009 t.o.v. vorig jaar 10.728 (3,5 pct.) lager is, is de gemiddelde toezegging per adres gestegen van € 214,07 naar € 221,97 ofwel met € 7,90 (3,7 pct.)

In 2008 werd door 42,6 pct van de leden een in het kader van Kerkbalans een toezegging gedaan. In 2009 was dat 41,8 pct.

4. Feitelijke situatie per regio

Landelijke gemiddelden zijn van belang voor een totaalbeeld, maar voor kerkrentmeesters in de lokale gemeenten is het met het oog op de vergelijking van de eigen situatie nuttig te weten hoe de cijfers per regio liggen. Voor deze regionale indeling wordt uitgegaan van de huidige indeling volgens de Algemene Classicale Vergaderingen (ACV's) die vergelijkbaar is met de vroegere hervormde kerkprovincies. Voor alle duidelijkheid: het gaat hier om de gegevens van de 528 gemeenten die de inlichtingenstaat van de actie Kerkbalans inzonden.

ACV	Toezeggingen 2008 €	Toezeggingen 2009 €	Stijging in %	Bijdragen 2008 €	Stijging bijdragen 2008 t.o.v. toezeggingen 2008 in procenten
Friesland	8.820.985	8.811.536	- 0,1	8.925.066	1,2
Gelderland	14.455.280	14.575.942	0,8	14.619.716	1,1
Groningen -Drenthe	4.075.805	4.047.009	- 0,7	4.108.447	0,8
Noord-Brabant en Limburg	3.205.929	3.171.212	- 1,1	3.285.394	2,5
Noord-Holland	5.589.689	5.469.546	- 2,4	5.729.635	2,5
Overijssel- Flevoland	8.328.430	8.382.692	0,7	8.370.357	0,5
Utrecht	4.694.166	4.710.369	0,3	4.798.819	2,2
Zeeland	2.440.892	2.405.198	- 1,5	2.610.924	7,0
Zuid-Holland	13.665.978	13.718.688	0,4	14.030.904	2,7
Totaal	65.277.154	65.292.192	0,0	66.479.262	1,8

ACV	Gem. bijdrage 2008 per bijdrager €	Gem. toezegging 2009 per toezegger €	Gem. bijdrage 2008 per lid €	Gem. toezegging 2009 per lid €
Friesland	241	238	111	112
Gelderland	206	205	88	89
Groningen-Drenthe	220	215	100	103
Noord-Brabant en Limburg	190	205	71	71
Noord-Holland	246	245	103	102
Overijssel-Flevoland	197	191	86	87
Utrecht	277	281	121	119
Zeeland	204	198	89	85
Zuid-Holland	236	241	88	86
Landelijk gemiddelde	224	222	93	99

Met betrekking tot het regionaal overzicht kan van deze 528 gemeenten het volgende worden opgemerkt.

- Opvallend is de daling van de toezeggingen in Noord-Holland (2,4 pct.) en in Zeeland (1,5 pct.). De gemiddelde bijdrage omgerekend per bijdrager/toezegger blijft in Noord-Holland vrijwel gelijk (€ 246 naar € 245), terwijl die in Zeeland wat daalt (van € 204 naar € 198).
- Het is algemeen bekend dat er in werkelijkheid meer wordt gegeven dan is toegezegd. Op basis van de resultaten van deze 528 gemeenten blijkt dat bijna 3 pct. meer wordt gegeven dan aanvankelijk was toegezegd. Regionaal zijn er verschillen waarneembaar. Een opvallend verschil vormt Zeeland.

- Verder blijkt dat het meest wordt gegeven in de provincies Friesland, Noord-Holland en Utrecht. Hiermee wordt dan bedoeld dat de gemiddelde bijdrage (per toezegger of per bijdrager) in deze regio's het hoogst ligt. Ver onder het gemiddelde liggen Overijssel-Flevoland, Gelderland, Noord-Brabant en Limburg en Zeeland.
- Aspecten die in bovenstaande overzichten een rol spelen, zijn:
 - a. de relatief hoge collecteopbrengsten die in verschillende gemeenten nog gerealiseerd worden, waardoor er minder uit vrijwillige bijdragen van de gemeenteleden behoefte te worden opgebracht; en
 - b. de inkomsten uit beleggingen en bezittingen die in verschillende gemeenten nog een belangrijke rol van betekenis vormen.

Met name de omvang van de onder a. en b. genoemde inkomsten zijn in sterke mate bepalend voor de vraag in hoeverre de gemeenteleden moeten worden geactiveerd om (extra) te geven voor de vrijwillige bijdragen in het kader van de actie Kerkbalans.

5. Reden hogere of lagere toezegging

Hoger

Een groot aantal gemeenten werd bij de actie Kerkbalans 2009 geconfronteerd met een duidelijk hogere of juist lagere toezeggingen in vergelijking met de actie in 2008. Bij de enquête is gevraagd naar de redenen van die hogere of lagere toezeggingen.

In veruit de meeste gevallen blijkt een hogere toezegging het gevolg te zijn van een verzoek daartoe van de plaatselijke gemeente. Verder wordt door gemeenten die een hoger totaal aan toezeggingen noteren, opgemerkt dat dit verband houdt met een aantal nieuwe lidmaten, de komst van een nieuwe predikant of een nieuwe of intensievere manier van actie voeren.

De meeste andere redenen voor een verhoging van de toezeggingen hebben eveneens te maken met vernieuwingen en verbeteringen in allerlei opzicht. Genoemd worden: een fusie, de groei van een gemeente, minder interne spanningen, plannen voor uitbreiding van een gemeentecentrum, andere en betere actiemiddelen (eigen folders, flyers, persoonlijke brieven, goede publicaties, persoonlijke benadering, enz.). Zulke vernieuwingen leiden vaak tot meer betrokkenheid. Eén gemeente meldt een verhoging van de toezeggingen met 30 procent nadat de kerkrentmeesters persoonlijk de gemeenteleden waren af gegaan.

Lager

In gemeenten die daarentegen in 2009 te maken hebben met lagere toezeggingen worden als oorzaken onder meer genoemd: het ledenverlies, verhuizing van gemeenteleden, overlijden van hoge bijdragers, vergrijzing van de gemeente, of het afhaken van jongeren. In enkele tientallen gevallen wordt de kredietcrisis als voornaamste oorzaak genoemd.

Enkele gemeenten verwijzen ter verklaring van de lagere toezegging naar een predikantsvacature, een voorgenomen fusie, verkoop en sluiting van kerken, of naar tegenvallende resultaten van Kerkbalans Nieuwe Stijl. In één gemeente constateerde men dat de ontvangst van een groot legaat een klein aantal andere leden van de gemeente deed besluiten hun bijdrage te bevriezen of te verlagen.

Die gemeenten die in februari/maart 2009 een teruggang van de toezeggingen constateerden, zijn eind augustus 2009 aangeschreven waarbij door de Raad voor de Plaatselijke Geldwerving suggesties zijn gedaan om de geldwerving in het kader van "Verbreden en verdiepen" nog beter ter hand te nemen. Uit de diverse reacties die daaruit volgden, bleek dat in veel gemeenten de situatie t.o.v. van maart/april 2009 er veel positiever uitzag. Dat is veroorzaakt doordat gemeenteleden, die aanvankelijk mede als gevolg van de kredietcrisis terughoudend reageerden, in de loop van het jaar hun bijdrage hebben betaald.

6. Samenvatting en conclusie voorlopige resultaten Kerkbalans 2009

Samengevat kan van deze 528 gemeenten gesteld worden dat:

- zij een ledenverlies van 1,7 pct. boekten;
- het aantal toezeggers 2009 ten opzichte van 2008 met 10.728 daalde, ofwel met 3,5 pct.;
- tevens het aantal bijdragers 2008 lager ligt dan het aantal toezeggers 2008, namelijk 5.742 ofwel 1,9 pct., terwijl

- de gemiddelde toezegging 2009 t.o.v. 2008 3,7 pct. hoger ligt en ook
- de gemiddelde bijdrage 2008 t.o.v. de gemiddelde toezegging 2008 zelfs 4,9 pct. hoger ligt.

De conclusie is dan dat op basis van de door de gemeenten verstrekte gegevens kan worden gesteld dat:

- minder mensen méér gegeven hebben, maar dat
- meer mensen dan aanvankelijk verondersteld werd, geen toezegging hebben gedaan als gevolg van de kredietcrisis en de economische recessie waarvan de eerste tekenen eind januari zichtbaar werden.

7. Levend geld in relatie tot totale inkomsten

De inkomsten uit de jaarlijkse actie Kerkbalans, de (vaste) vrijwillige bijdragen genoemd, vormen met de collecteopbrengsten en giften het z.g. levend geld, ofwel het geld dat door de gemeenteleden zelf bijeen wordt gebracht. Dit in tegenstelling tot de inkomsten die gemeenten ontvangen uit vermogens en goederen (rente van beleggingen, pachtopbrengsten en verhuur van gebouwen).

Omdat plaatselijke gemeenten jaarlijks voor de berekening van het kerkrentmeesterlijke quotum een opgave van de z.g. basisgegevens aan de Protestantse Kerk in Nederland verstrekken, beschikt de Kerk over een overzicht van de totale inkomsten, w.o. die van het levend geld. De gegevens van 406 gemeenten, die naast de resultaten van Kerkbalans 2009, ook de inkomsten over 2007 en 2008 verstrekten, zijn getoetst met de gegevens waarover de Protestantse Kerk in Nederland beschikt. Deze gegevens vertonen nagenoeg hetzelfde beeld. Van die 406 gemeenten is het beeld als volgt:

Samenstelling	2007	2008
	€	€
(Vaste) vrijwillige bijdragen	53.287.979	54.494.118
Collecten en giften	<u>12.705.348</u>	<u>12.847.361</u>
Levend geld	65.993.327	67.341.479
Overige inkomsten, w.o. pacht, verhuur gebouwen, exploitatie begraafplaatsen en rente	<u>14.109.555</u>	<u>15.574.757</u>
Totale inkomsten	80.102.882	82.916.236
	=====	=====

Van deze 406 gemeenten kan gesteld worden dat de *totale* inkomsten in 2008 t.o.v. 2007 met € 2.813.354 toegenomen zijn, ofwel met 3,5 pct. Het levend geld steeg in deze categorie gemeenten met € 1.348.152 ofwel met 2 pct.

Per inkomensbestanddeel is de situatie erg verschillend, namelijk:

- (Vaste) vrijwillige bijdragen 2,3 pct.
- Collecten en giften 1,1 pct.
- Overige inkomsten 10,4 pct.

Uit deze cijfers van deze 406 gemeenten, ongeveer 23 pct. van het totale aantal gemeenten van de Protestantse Kerk in Nederland, kan tenslotte worden afgeleid dat het inkomstenbestanddeel "Overige inkomsten", ook wel 'dood geld' genoemd, geleidelijk aan een grotere betekenis van de totale inkomsten van de gemeenten gaat krijgen. In 2007 maakten de overige inkomsten 17,6 pct. uit van de totale inkomsten, terwijl in 2008 de overige inkomsten 18,8 pct. van de totale inkomsten vormen.

Namens de Raad voor de Plaatselijke Geldwerving,

Ds. G.J. Robbemon, voorzitter
Mr. M. van Seventer, secretaris

Dordrecht, 13 januari 2010